

10. Música

10.1 INFRAESTRUCTURA

Catalunya comptava a Barcelona amb dues grans infraestructures musicals de primer nivell internacional: el Liceu i el Palau de la Música. Aquestes dues institucions, ja complien, en bona part, el paper de les infraestructures nacionals que va caldre aixecar en altres àmbits com el teatre o els museus. A més a més, el dèficit econòmic que totes dues arrossegaven a principis dels anys 80 va obligar —o permetre— a les administracions a intervenir-hi econòmicament i així adquirir-ne la propietat, en el cas del Liceu, o participar en la seva gestió, en el cas del Palau. L'única gran infraestructura pública que s'ha aixecat després del franquisme és l'Auditori de Barcelona.

10.1.1 *El Gran Teatre del Liceu*

Des del 1847, quan es creà, el Liceu s'havia gestionat a través d'una fórmula que havia donat sempre uns resultats efectius però que a partir dels anys 70 del segle xx entrà en crisi. La propietat l'ostentava l'anomenada «Societat de Propietaris» —el grup de burgesos catalans que havien finançat la construcció—, i la seva explotació era encomanada a empreses que s'encarregaven de fer el seu negoci damunt els espectacles que programaven. La dinàmica econòmico-cultural que emprégué l'Europa occidental l'últim quart de segle, però, feia inviable aquest model: les manifestacions culturals, i l'òpera en concret més que cap altra, necessitaven de l'ajut de les administracions per realitzar-se.

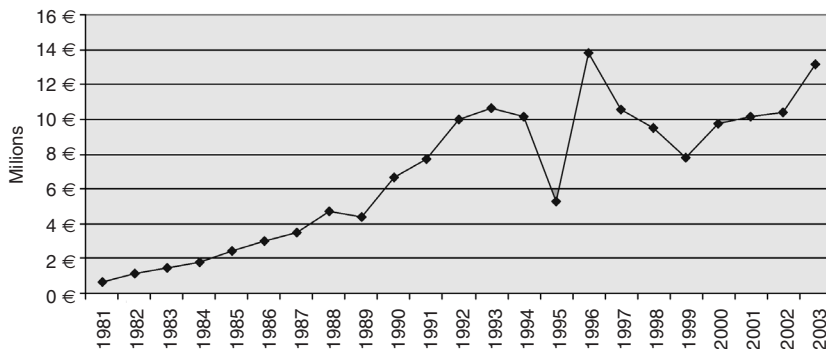
És en aquest context de crisi quan la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona, l'11 de setembre de 1980, tan sols sis mesos després de les primeres eleccions al Parlament, van constituir el Consorci del Gran Teatre del Liceu. Es tractava d'evitar la possible desaparició d'un dels

emblemes culturals de Barcelona i Catalunya. La creació del Consorci, que es feia càrrec de la gestió i explotació del teatre, suposava una injecció de diners i garantia la supervivència de la institució. El 1985 i el 1986, respectivament, la Diputació de Barcelona i el Ministeri de Cultura també s'hi adherien. En deu anys, les aportacions de la Generalitat al Consorci van pujar des dels 25 milions de pessetes de 1981 fins als 710 de 1991.

Com és sabut, el 31 de gener de 1994 un incendi destruí l'escenari i el pati de butaques. Administracions i societat civil, unànimement, cridaren a la reconstrucció de l'edifici en el menor temps possible. Però el foc també precipità un canvi de titularitat que, per bé que ja feia anys que es discutia, mai s'havia arribat a produir. Era evident que sense els ajuts que rebia des del 1980, el Liceu ja hauria tancat. Tenia sentit, doncs, que continués en mans privades? Després del foc, la gravetat de la qüestió es redoblava: com s'entenia que 10.000 (el pressupost inicial de les obres) milions de diner públic aixequessin un teatre privat (encara que la gestió fos essencialment pública)? El reconeixement a la iniciativa dels fundadors havia de tenir un límit. El procés de cessió va ser complex, es judicialitzà (per discrepàncies en el si de la Societat) i s'allargà fins al 1997. Finalment, després de diverses sentències judicials, els propietaris perderen els privilegis als quals havien accedit les administracions i la seva presència quedà reduïda a la participació en la Fundació que a partir de 1994 substituï el patronat.

El nou Liceu es va inaugurar oficialment cinc anys i mig després de l'incendi, el 7 d'octubre de 1999. El debat sobre la reconstrucció l'havien guanyat els partidaris d'aixecar-lo al mateix lloc on hi havia l'anterior i no en un altre indret de la ciutat. L'actual reproduceix les formes del vell, però és més gran (es van expropiar terrenys adjacents) i gaudeix dels avantatges tècnics molt més avançats, amb una caixa escènica de 70 metres d'alçada que permet canvis d'escenari abans impensables i guanya en comoditat, seguretat i sonoritat. Els costos van pujar fins als 17.500 milions de pessetes, dels quals només una tercera part els havien pagat les administracions. La resta proveïen d'empreses i patrocinadors diversos.

Aportacions al Liceu (1981-2003)

Des del 1994, la gestió correspon a la Fundació del Gran Teatre del liceu, integrada per les administracions que abans formaven el Consorci, la Societat de Propietaris i els mecenes. La temporada 2002/2003, va gestionar un pressupost de quasi 50 milions d'euros, dels quals gairebé la meitat provenien de aportacions de les administracions públiques (la transferència de la Generalitat suposava el 15% de les despeses). És a dir, la meitat d'una entrada del Liceu la pagava l'administració. Un 15% de la resta dels ingressos provenien de les empreses de mecenatge i tan sols un 30% dels ingressos propis. Aquesta mateixa temporada programà un total de 294 activitats entre representacions d'òpera, espectacles de dansa i de ballet, concerts, recitals, activitats infantils, etcètera.

El 2003, les subvencions públiques suposaven el 47,4% del pressupost del Liceu (de qual la Generalitat n'assumia el 15,4%)

10.1.2 *L'Auditori i l'Orquestra Nacional de Catalunya*

La Generalitat pretenia en el camp de la música clàssica el mateix que aconseguí en el del teatre: una orquestra simfònica —uns intèrprets— pública de caràcter nacional i un auditori —una infraestructura— on aquesta pogués residir. Però en comptes de crear l'orquestra

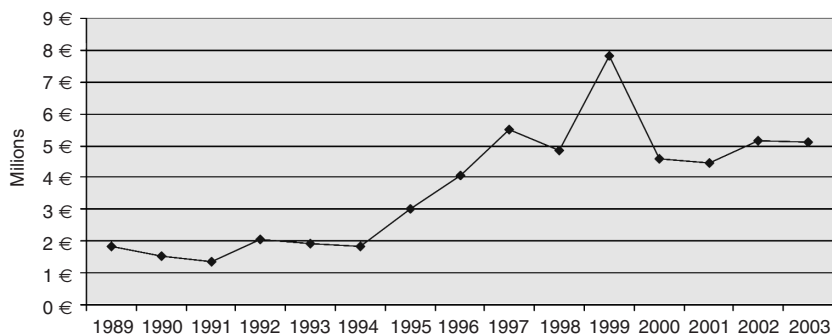
des de zero, com després va fer amb la companyia del TNC, Generalitat i Ajuntament de Barcelona van signar un conveni, el 1989, pel qual la ja existent Orquestra Ciutat de Barcelona esdevindria «nacional de Catalunya». La titularitat continuaria en mans de l'Ajuntament, però les dues institucions assumirien conjuntament la gestió i les despeses que se'n derivessin.

La Generalitat, des de 1980, ja havia subvencionat periòdicament l'OCB, concedint-li entre uns 10 i 15 milions cada any. A partir de 1989 les aportacions al Consorci de l'Auditori i l'Orquestra pujaren fins a més de 100 milions de pessetes cada any.

El complex de l'Auditori no es va projectar únicament com un espai destinat a l'escolta de concerts, sinó que havia de ser una petita ciutat de la música. L'edifici, dissenyat pel prestigiós arquitecte navarrès Rafael Moneo, té una superfície de 42.000 metres quadrats i actualment allotja el Museu de la Música, l'Escola Superior de Música de Catalunya i tres sales de concerts. La més gran és la Pau Casals, i té una capacitat per a 2.200 espectadors; la segona és la Sala Oriol Martorell, amb capacitat per a 600; la més petita és la Sala Tete Montoliu, i té cabuda per a 400 espectadors. El finançament de les obres de construcció va córrer a càrrec del Ministeri de Cultura, en un 50%, i de la Generalitat i l'Ajuntament, en un 25% cadascuna.

El 1999 es va inaugurar la primera fase, que havia costat quasi

Aportacions a l'Auditori i l'Orquestra (1989-2003)

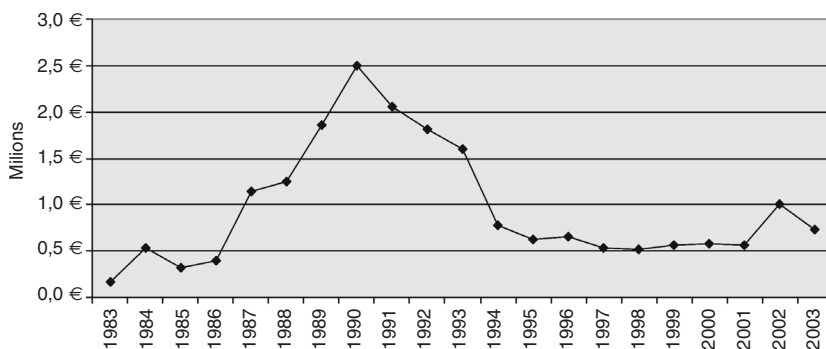
8.000 milions. Encara no incloïa la Sala Oriol Martorell, l'Escola Superior de Música de Catalunya ni el museu, que es van inaugurar el 2007.

10.1.3 *El Palau de la Música Catalana*

El 1904, l'incipient Orfeó Català encarregà a l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner la construcció de la seva seu social, en el solar de l'antic convent de Sant Francesc, que esdevindria el Palau de la Música Catalana. Les obres es van finançar amb les obligacions de 100 pesetes cadascuna que 6.000 catalans van comprar. Encara que va ser dissenyat per allotjar les actuacions de l'Orfeó, el Palau ha acollit una multitud de concerts d'altres orquestres de gran prestigi internacional, i àdhuc esdeveniments polític-socials d'una extraordinària rellevància per a Catalunya: des de l'Assemblea de Solidaritat Catalana, el mateix any de la inauguració, fins als coneguts Fets del Palau, el 1960, passant pels actes de concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes que Òmnium Cultural atorga ininterrompudament des de 1969. A banda d'un recinte d'esdeveniments musicals, el Palau va molt unit a la història del catalanisme.

El 1983, la Generalitat, l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona,

Aportacions al Palau de la Música (1983-2003)

juntament amb l'Orfeó Català, propietari de l'edifici, van constituir el Consorci del Palau de la Música Catalana. A banda d'abaratir preus i garantir-ne la solvència econòmica, l'entrada de les administracions permetria a l'Orfeó reincorporar-se en la gestió de l'edifici, que alguns anys abans havia delegat en la contractació de l'empresa Forum Musical.

El 1989 s'inauguraren unes necessàries obres d'ampliació i remodelació que dirigí l'arquitecte Óscar Tusquets i que van costar 2.200 milions de pessetes.

10.1.4 *Infraestructura comarcal*

Pel que fa a infraestructura a comarques, els primers programes es van limitar a subvencionar les més elementals, començant per l'adquisició de pianos i la restauració d'orgues de les esglésies. Això pot semblar, ara, ridícul, però dóna una idea de com estava el país fa només 30 anys.

Pel que fa a edificis, la Generalitat col·laborà en la construcció de nombroses infraestructures de comarques destinades a activitats musicals. L'Auditori de Lleida, el de Girona o el de Sant Cugat en són alguns exemples.

10.2 PROMOCIÓ CULTURAL

10.2.1 *El Centre de Documentació Musical*

El Centre de Documentació Musical es va crear per una ordre de 28 d'octubre de 1981, i tenia la missió d'aplegar les fonts documentals de la música i de la dansa catalana amb la finalitat d'assegurar la seva conservació, difusió i consulta per part dels estudiosos. Inaugurat el 1983, comptava amb una sala d'audicions, un arxiu que entre d'altres contenia partitures originals d'Enric Granados, una biblioteca de més de

12.000 volums, serveis de laboratori, de classificació i de microfilmació, i dependències administratives. El 2005 es va incorporar a la Biblioteca de Catalunya.

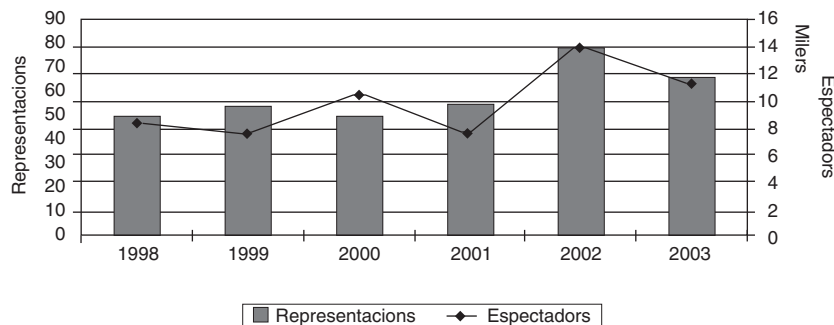
10.2.2 *Activitats musicals*

Pel que fa a l'organització d'esdeveniments musicals, les actuacions que més destaquen són els grans concerts que van organitzar el Liceu, el Palau de la Música i l'Auditori, entitats d'abast nacional subvencionades de les quals ja hem parlat més amunt. Però la Generalitat, sobretot en les primeres legislatures, també organitzà ella sola una infinitat —més de 300 només els anys 1981 i 1982— de concerts de música clàssica, que tingueren lloc a Barcelona però sobretot a les comarques: El «Festival de les Terres de Lleida» o el cicle «Els Orgues a Catalunya» en són dos exemples. Aquesta política de promoció la completen les dues línies de subvencions que es va obrir i mantenir: una per a Ajuntaments i Consells Comarcals, per a la programació estable de concerts; i una altra per a altres entitats que organitzessin esdeveniments musicals, de la qual es van beneficiar, per exemple, el Festival Internacional de Torroella de Montgrí o el de Cadaqués. Són destacables, així mateix, les subvencions que van rebre les Joventuts Musicals de Catalunya per a l'organització del cicle Xarxa de Clàssica i Jazz a Catalunya, en què programaven diverses actuacions arreu del territori.

Pel que fa a l'òpera el 1989, l'Associació dels Amics de l'Òpera de Sabadell i el Departament van engregar el programa «Òpera a Catalunya», que tenia per finalitat portar l'òpera a diverses ciutats (Sabadell, Reus, Girona, Figueres, Lleida, Sant Cugat, Vic, etcètera) del país. Des de 1989 l'associació rep una subvenció del Departament.

En l'àmbit de la música no clàssica, el 1990 la Generalitat va crear el Centre de Promoció Musical Ressonns. Ressonns pretenia cobrir el buit que existia degut a la inexistència d'un circuit de música i cançó i a l'absència d'empreses que en programessin. Entre les actuacions més

Evolució del nombre d'activitats de música i espectadors a l'Espai (1998-2003)

cèlebres poden destacar-se l'organització del cèlebre concert de rock català al Palau Sant Jordi de 1992, el «Raimon, 30 anys de Al vent» o el «20 de la Companyia Elèctrica Dharma».

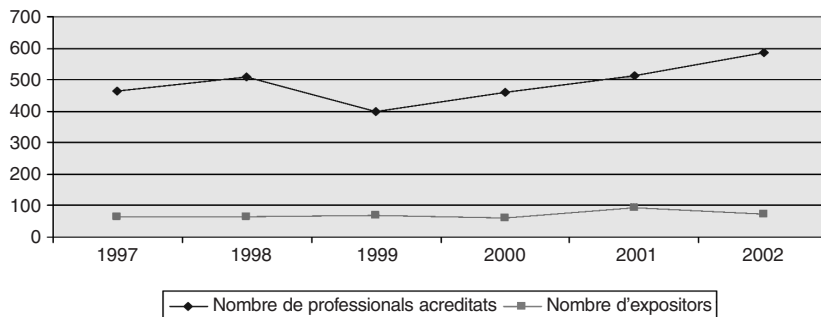
A partir de 1992, quan es posà en marxa l'Espai de la Música i de la Dansa, els cantants i les formacions musicals disposaren d'un escenari fix a Barcelona on posar en escena llurs espectacles. El 2002 es posà en marxa el Circuit Resson, consistent amb la representació a alguns teatres municipals de comarques una selecció dels concerts muntats a l'Espai.

Una altra actuació va ser la posada en marxa, juntament amb l'Associació de Sales de Catalunya, del Circuit català de sales. Una banda de pop-rock feia una gira durant un mes per tretze sales de Catalunya. D'aquesta manera s'aconseguia una programació estable de concerts i s'afavorien les actuacions en directe.

10.2.3 *El Mercat de Música Viva de Vic*

El 1989, l'Institut Municipal de Promoció Econòmica de Vic va organitzar la primera edició del Mercat de Música Viva de Vic. El MMVV té el mateix esperit que la Fira de Tàrraga: està concebut com un festival on el pes de l'intercanvi comercial entre els grups de músi-

Mercat de la Música Viva de Vic

ca, que venen les seves actuacions en directe, i els promotors o programadors musicals, és molt gran. Això no obstant, els concerts que s'hi programen també sumen una oferta cultural de la qual els ciutadans poden gaudir.

10.3 CURSOS I CONCURSOS

En el capítol de cursos destaca l'organització del Curs de Música Antiga a la Seu d'Urgell, que gaudí d'un gran reconeixement internacional i estava considerat un dels cursos més importants en la seva especialitat. Concebut com a curs de perfeccionament, inicialment acceptava només deu alumnes oficials per classe (que se seleccionaven pels seus currículums i per unes proves de nivell), però també acollia un nombre indefinit d'alumnes oïdors. Se centrava, principalment, en el Renaixement i primer Barroc, i cada any dedicava les seves activitats a una temàtica concreta.

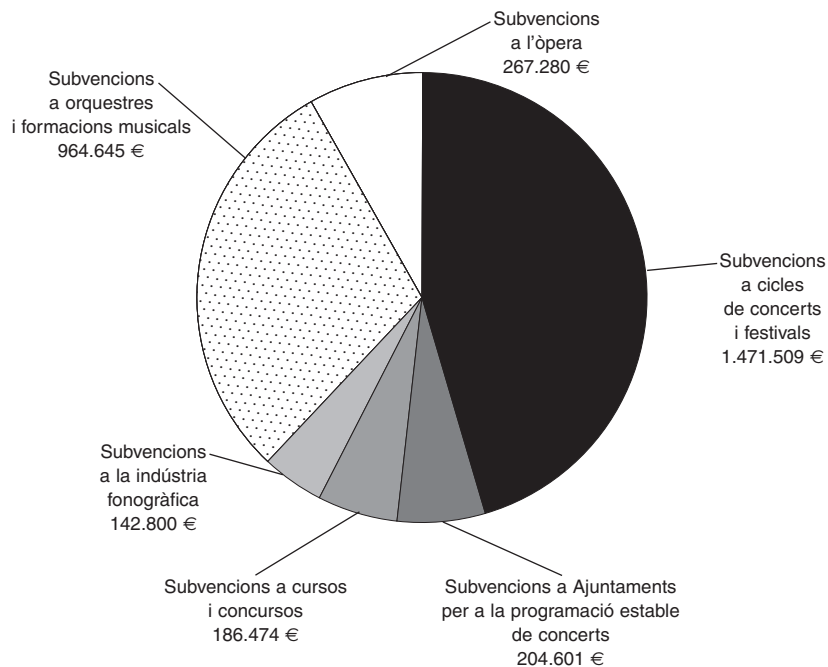
Així mateix, la Generalitat va donar suport a altres cursos organitzats per altres entitats destinats a perfeccionar la formació de músics i intèrprets, entre els quals destaquen el Curs Internacional d'Interpretació Musical de Torroella de Montgrí, el Curs Internacional de Música de Vic o el curs que organitzava el Taller de Músics. Els concursos, entre els quals el Concurs Internacional Maria Canals o

el Concurs de Cant Francesc Viñas, també van rebre l'ajut del Departament.

10.4 ALTRES AJUTS

A banda dels esmentats, la Generalitat donà regularment subvencions a orquestres i formacions musicals professionals, entre les quals es poden citar l'Orquestra Simfònica del Vallès, la Capella Reial de Catalunya. Fins que no es constituí el Consorci de l'Auditori, el 1989, l'Orquestra també rebé anualment ajuts del Departament.

També es donaren subvencions a empreses i entitats per a organitzar temporades d'òpera a altres llocs fora de Barcelona. En aquests destaca el cicle «Òpera a Catalunya» organitzat per l'Associació Amics de l'Òpera de Sabadell.

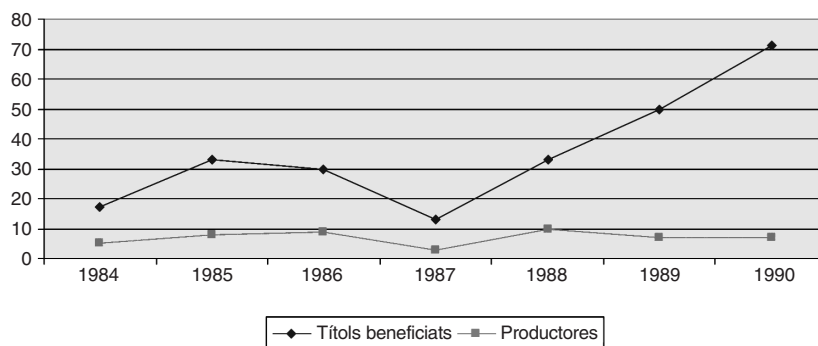
Des de 1981, el Departament concedí beques per a estades de músics a l'estranger, amb la finalitat d'introduir-los en els circuits musicals de fora de Catalunya.

10.4.1 *La indústria fonogràfica*

Per tal d'estimular la difusió del disc català i a fi d'incentivar l'esforç que realitzen les empreses instal·lades a Catalunya dedicades a l'enregistrament de discos, el Departament de Cultura posà en marxa, entre 1984 i 1990, un sistema d'ajuts a la producció fonogràfica catalana. Aquesta activitat de foment pretenia afavorir l'enregistrament d'obres de compositors catalans, promoure els enregistraments d'intèrprets catalans i contribuir a la utilització de la llengua catalana en l'edició de fonogrames. El suport genèric es materialitzava en la compra per part del Departament, amb un 50% de descompte sobre el preu de venda al públic, de 300 exemplars de cada disc que reunís les condicions establertes en les bases.

El 1990 la Generalitat canvià la política de suport a la indústria fonogràfica, suprimí el suport genèric i posà en marxa un altre sistema d'ajuts. La nova política consistia en l'atorgament d'ajuts específics a cada disc i en finançament de fins al 40% de les despeses de promoció del fonograma. Alhora, en virtut d'un conveni signat amb la Corpora-

Suport a la indústria fonogràfica (1984-1990)

ció Catalana de Ràdio i Televisió, el Departament es comprometia a produir i emetre deu videoclips promocionals de novetats discogràfiques cantades íntegrament en català.

11. Arts plàstiques

Com és sabut, de la difusió dels béns mobles (les creacions plàstiques són béns mobles) se n'encarreguen els museus i les pinacoteques. Però hi ha un estadi entre que un artista plàstic crea una obra i aquesta és adquirida per un museu (i així passa, diguem, a formar part del patrimoni). Aquest capítol tracta aquest estadi: les polítiques de foment de la creació, de propiciar les condicions perquè els creadors es puguin introduir en els circuits comercials de l'art contemporani, de la difusió de llurs obres i de la seva internacionalització.

11.1 INFRAESTRUCTURA

11.1.1 *El Fons d'Art de la Generalitat de Catalunya*

El Fons d'Art de la Generalitat de Catalunya va ser creat el 1983 amb el propòsit de fornir, a través de selecció i compra, una col·lecció d'obres representatives del camí seguit per l'art català contemporani. Cada any, el Servei d'Arts Plàstiques hi destinava una partida per la compra d'obres. Entre les adquisicions més importants destaca la col·lecció del galerista d'art Salvador Riera, el 1993. La Generalitat, a fi que una col·lecció d'aquesta qualitat no sortís de Catalunya, va arribar a un acord amb Riera per comprar-l'hi per 2.000 milions de pessetes, encara que estava taxada en 4.700. El Fons d'Art també ha rebut donacions, entre les quals les d'Apel·les Fenosa, de Josep Franch Clapers, Antoni Clavé, etcètera.

Més endavant, algunes d'aquestes obres han anat a parar a les col·leccions de museus com per exemple el MACBA.